

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 140 / Olot, febrer 2022

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / L'ESCOLA D'OTOT

Resulta curiós veure com la pintura olotina de finals del segle XIX ha estat, durant decennis, un tema de controvèrsies que s'ha anat repetint. Ha interessat a la premsa olotina i a la d'altres indrets preguntar-se si ha existit o no una Escola d'Olot, entenent com a tal un corrent pictòric amb unes característiques estètiques i també ideològiques comunes, i que va donar com a resultat la plasmació dels entorns olotins i la reproducció d'un tipus de paisatge. S'ha posat de relleu que Barbizon va contribuir a fer que sortissin o es reafirmessin diverses escoles locals a diferents llocs d'Europa, on el *pleinairisme* era una característica comuna, com ho era entre els pintors francesos. Totes aquestes escoles locals van agrupar pintors amb tipologies plàstiques diverses, però la temàtica del paisatge de cada indret era un tret definitori i tant podia ser observat del natural com pintat a través de fotografies.

A la península Ibèrica van sortir dues escoles amb un recorregut important, que són la nostra i la de Madrid. Altres moviments, com l'Escola del Bidasoa, tenen menys entitat, però no sembla que en cap d'elles, ni tampoc a les escoles de llocs més llunyans, es plantegin d'una forma reiterada la seva existència. El fet que un grup de pintors tinguessin uns trets plàstics, i habitualment també esteticològics, comuns s'ha assimilat a una escola. Diferents crítics i historiadors catalans des dels últims decennis del dinou i fins ara ho han vist així, i jo hi estic d'acord. Sense voler fer-ne un repàs, vull esmentar Raimon Casellas, contemporani dels

pintors, que no sols admetia l'existència de l'Escola d'Olot sinó que, a més, la considerava l'embrió del concepte modern de *pintura catalana*. A l'entorn olotí, com en altres escoles, l'interès per la representació dels seus contorns naturals va sorgir d'una manera espontània en els artistes locals, que en un principi desconeixien per complet l'existència dels pintors dels boscos de Fontainebleau. Aquesta constatació es fa evident en Berga i Boix, del qual coneixem dibuixos fets *sur le motif* quan era una raresa. Aquest artista és l'iniciador nat de l'escola local, però l'artista que la va donar a conèixer va ser Joaquim Vayreda, un autèntic ambaixador de l'escola. Va exposar a la Sala Parés de Barcelona en múltiples ocasions durant molts anys i va ser un dels pintors més reconeguts d'aquest cenacle que, recordem-ho, va ser la primera sala d'exposicions del país a penjar regularment obra dels artistes i on van acudir els pintors i els escultors de primera línia del país per veure l'art viu del moment. A partir dels anys vuitanta del segle XIX, Vayreda va ser admirat per quasi tothom i va inspirar molts joves pintors a interessar-se pel paisatge, que en molts casos van venir a les valls fluvials olotines per conèixer i pintar aquests entorns. A més de Berga i Joaquim Vayreda, hi hem de posar Marian Vayreda, que va tenir altres interessos a més de la plàstica. La llista de pintors podria ser més llarga, sobretot si agafem els forans que van fer estades a la ciutat, amb una evident influència olotina en la seva plàstica durant una època.

Gràcies a Vayreda i Berga, que sem-

pre va estar en un segon pla, una institució creada per ells, el Centre Artístic d'Olot, va organitzar exposicions on van participar els millors artistes catalans del moment i on s'observa com introdueixen en els seus quadres elements propis de la zona olotina com aiguamolls, fagedes i prats amb l'herba humida, que no havien aparegut en èpoques ni en pintors anteriors. Francesc Fontbona, l'historiador que més ha aprofundit en l'estudi de la pintura paisatgística catalana, opina que l'Escola d'Olot aconseguí descentralitzar el nucli neuràlgic de l'art viu català de Barcelona a Olot, que es convertí en la "Barbizon de Catalunya". En aquests anys, Olot era un centre d'activitat cultural: s'hi va fundar el Centre Catalanista, organitzador d'uns certàmens literaris de forta repercussió nacional; també va ser quan va aparèixer *L'Olotí*, difusor del programa regionalista, i darrere de tots aquests moviments hi havia els germans Vayreda i Berga. L'afirmació de Rafel Benet que Olot va ser la "Meca de l'art català" és significativa. Tanmateix, la inclinació tradicionalista d'aquests pintors ha estat, per a ells i per a l'Escola, un llast que sovint ha primat per sobre del reconeixement artístic.

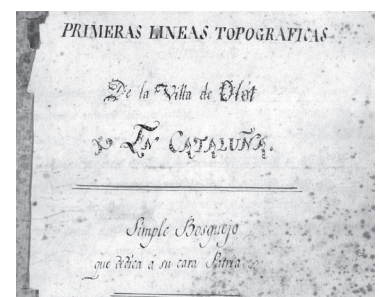
Berga va ser, durant cinquanta anys, un mestre i un bon pedagog de dibuix, i de les seves aules en van sortir generacions d'alumnes, una part dels quals van pintar seguint les lliçons del mestre i poden ser considerats una segona generació de paisatgistes, tot i que, amb la mort dels germans Vayreda i Berga, s'acaba l'Escola d'Olot.

JOAN SALA PLANA

ANIVERSARI / DOS-CENTS ANYS DE LA TOPOGRAFIA MÈDICA DE DOMINGO TORÀ

L'any 1822, Domingo Torà Marcé (Olot, 1794-1857), doctor en medicina i membre d'una família de farmacèutics de pensament liberal, va redactar la primera topografia mèdica d'Olot. Torà era deixeble de Francesc Salvà, promotor d'aquests estudis sobre una població des d'un punt de vista mèdic i higiènic, i que contenen dades econòmiques i sociològiques rellevants.

La topografia no es va trametre mai a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya ni es va publicar en el seu moment. El metge s'havia significat en el camp dels liberals i es va haver d'exiliar de la vila durant l'Ominosa Dècada (1823-1833). No va ser fins a 1922 que Joaquim Danés i Torras va donar a conèixer el manuscrit, ara conservat a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa.

ACGA. Foto: Joaquim Danés i Torras

MONOGRAFIES

ABAD, Joan i AULINES, Albert,
El paleolític a les comarques gironines. Patrimoni, recerca i divulgació dels nostres orígens (2014-2021), Girona: Associació Arqueològica de Girona, 2021, 134 p.

ALONSO, Joan; GALIZIA, Maria; MARTÍ, Enric; SANTALÓ, Roger i VIDAL, Maria,
Entre cingleres i fonts. Castellfollit de la Roca. Sant Joan les Fonts, Girona: Diputació de Girona, 2021, 183 p. (Guies de Patrimoni Local; 14).

ENTRE CINGLERES I FONTS

CASTELLFOLLIT DE LA ROCA
SANT JOAN LES FONTS

Juan Alonso | Maria Galizia | Enric Martí | Roger Santaló | Maria Vidal

CAPDEVILA, Coral i MARTÍNEZ, Violeta,
Diari de bord. CatalunyaTreck!, Barcelona: Neret Edicions, 2021, 151 p.

CASACUBERTA, Margarida i VILALLONGA, Mariàngela (eds.),
Això no és Barcelona. *Visions catalanes de Nova York*, Barcelona: L'Avenç, 2022, 326 p.
Conté textos dels olotins Bernardí Lite, Gabriel Planella i Joan Teixidor.

MOYA, Laura,
Les Planes d'Hostoles. Fotografies, les Planes d'Hostoles: Pedra de Llamp, 2021, 127 p.

PLANELLAS, Maria,
Les bullangues se comencen el di lluns. Vida, obra i viatges d'Apeles Mestres, Barcelona: Trípod, 2021, 386 p.

RAMÍREZ, María,
Dones catalanes rescatades de l'oblit, Granada: Aliar Ediciones, 2021, 115 p.

VIÑOLAS, Guillem i CULEBRAS, Jesús,
Botigues, oficis i fàbriques de Castellfollit de la Roca (segle XX), Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2021, 230 p.

ARTICLES

ARJONA, Josep M.,
"Patrimoni arquitectònic per recordar: Les torres de telegrafia òptica", *La Punxa*, núm. 60, juny 2021, p. 36-58.
Conté informació sobre les torres garrotxines de Canadell, can Badia, el Cós, el Crosat, Montolivet, Murrià i Santa Magdalena (Maià de Montcal).

BARQUER, Arnau,
"La presència de la immigració francesa al bisbat de Girona: una aproximació a partir de les Dispenses de Proclames (1593-1640)", *Estudis d'Història Agrària*, núm. 33, 2021, p. 137-160.

BENAVENTE, Ramon,
"El cas del misteriós hereu de Can Jonqueres, de Maià de Montcal", *Paratge*, núm. 33, 2020, p. 243-250.

BOIX, Miquel,
"La nostra gent: Baldri Colomer Codony. Un dels últims saurís de la Garrotxa", *Nyer. Butlletí d'Informació Municipal. Ajuntament de les Planes d'Hostoles*, núm. 19, 2021, p. 58-59.

BOSCH, Laia,
"Coral Retorn Planenc. 100 anys", *La Comarca d'Olot*, núm. 2102, 16 desembre 2021, p. 138-151.

BOUZAS, Marc i FRIGOLA, Joan,
"Aproximación a la circulación monetaria en Besalú (Gerona, Cataluña) (s. II a.C.-s. XVIII d.C.). Catalogación, estudio y contextualización del numerario recuperado en intervenciones arqueológicas", *Numisma. Revista de Estudios Numismáticos*, núm. 262, 2018-2019, p. 27-73.

CAMPOS, Miquel,
"Els projectes europeus LIFE per a l'estudi, la gestió i la conservació del sistema lacustre de Banyoles", dins Frederic GICH i Salvador SARQUELLA (ed.), *Ramon Margalef López (1919-2004). El científic*

impulsor de l'ecologia a l'estany de Banyoles (Quaderns; 39), Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 2020, p. 187-202.

CAMPS, Isaac,
"La Ruta Lyell: una proposta geoturística per a la divulgació i la didàctica del patrimoni geològic de Catalunya", *Treballs del Museu de Geologia de Barcelona*, núm. 25, 2021, p. 5-19.

CARRERA, Eduard; BRUGUÉ, Quim i CASADEMONT, Xavier,
"Vulnerabilidad y cronificación de la pobreza: estudio de caso de la exclusión social en Olot (Girona)", *Revista Española de Ciencia Política*, núm. 57, 2021, p. 219-242.

CASACUBERTA, Margarida,
"Vides de gat, 1: Jo també vull ser gat", *L'Avenç*, núm. 486, gener 2022, p. 16-19.

CASADEMONT, Xavier,
"Immigrant Integration Policies in Catalonia (1993-2017): Political Frames", *Migraciones*, núm. 52, juny 2021, p. 221-247.

"50 anys de la Cooperativa", *Verntallat*, núm. 60, desembre 2021, p. 17-31.

CORTADELLAS, Xavier,
"Càndida Pérez i sis dones més", *Revista de Girona*, núm. 330, gener-març 2022, p. 107-112.

FUMANAL, Miquel Àngel i SANTOLÀRIA, Anna,
"El vitrall medieval de la catedral de Girona", dins Xavier BARRAL (ed.), *El vitrall medieval a Catalunya. Noves aportacions*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2021, p. 79-85.

GIL, Rosa Maria,
"Maria Oliveras Collellmir, una autoritat en anesthesiologia", *Revista de Girona*, núm. 330, gener-març 2022, p. 94.

GUTIÉRREZ, Jesús,
"La Guerra Espanyola als pobles de la Vall d'en Bas", *Revista de Girona*, núm. 330, gener-març 2022, p. 54-57.

MERINO, Imma,
"Mirades de dones al món de

- l'Oest americà", *L'Avenç*, núm. 485, desembre 2021, p. 68-71.
- MURLÀ, Josep,
"Alguns garrotxins d'Amèrica [3]", *La Comarca d'Olot*, núm. 2102, 16 desembre 2021, p. 159-172.
- MURLÀ, Josep,
"Joaquim Borrueu i Buil, l'aragonès/olotí enamorat de la cuina", *La Comarca d'Olot*, núm. 2104, 30 desembre 2021, p. 66.
- MURLÀ, Josep,
"La capella de Sant Antoni de Pàdua (1739-1838), de Sant Esteve d'en Bas", *Verntallat*, núm. 60, desembre 2021, p. 33-35.
- "El nostre poble: Can Garay. Una mica d'història", *Nyer. Butlletí d'Informació Municipal. Ajuntament de les Planes d'Hostoles*, núm. 19, 2021, p. 64-65.
- PALLÀS, Xavier,
"El campanar de Sant Bartomeu del Mallol", *Verntallat*, núm. 60, desembre 2021, p. 37-40.
- PEREIRA, Sílvia,
"La inclusión de perfiles genéticos de sospechosos o condenados en la base de datos de ADN: limitaciones a la regulación actual", dins Lorenzo Mateo BUJOSA (dir.), *Derecho procesal. Retos y transformaciones*, Barcelona: Atelier, 2021, p. 485-494.
- PEREIRA, Sílvia,
"Determinación de la jurisdicción y competencia para la persecución penal del cibercrimen", dins Jonatán CRUZ et al. (coord.), *El sistema jurídico ante la digitalización. Estudios de Derecho Público y Criminología*, València: Tirant lo Blanch, 2021, p. 337-358.
- PLANA, Santi,
"Trenta anys del Ball de l'Esparver de Sant Quintí", *Verntallat*, núm. 60, desembre 2021, p. 15-16.
- PLANELLAS, Maria,
"La imatge de ton ésser pot sublimar la vida'. Representacions femenines en la poesia d'Alexandre de Riquer i Joan Maragall", *Haidé. Estudis Maragallians. Butlletí de l'Arxiu Joan Maragall*, núm. 9, 2020, p. 13-29.
- ROURA, Marc,
"140+1 anys. Els Pastoretts d'Els Catòlics", *La Comarca d'Olot*, núm. 2102, 16 desembre 2021, p. 78-88.
- VALERI, Xavier,
"La nul·litat de les eleccions municipals del 1895", *El Soroll*, núm. 74, desembre 2021, p. 34-35.
- XARLES, Èlia,
"La nostra gent: Quim Serra Romero. Violinista, músic i matalasser", *Nyer. Butlletí d'Informació Municipal. Ajuntament de les Planes d'Hostoles*, núm. 19, 2021, p. 54-55.

TEXTOS ELECTRÒNICS

- BACA, Xavier,
"Rediseño de la web en WordPress de Ràdio 90 implementando una PWA", *Mosaic*, núm. 193, 2021. Disponible a: <<https://mosaic.uoc.edu/2021/05/12/>>
- CASTANYER, Pere; FRIGOLA, Joan et al.,
"What Happened in That Pit? An Archaeozoological and GIS Approach to Study an Accumulation of Animal Carcasses at the Roman Villa of Vilauba (Catalonia)", *Animals*, núm. 11, 2021. Disponible a: <<https://www.mdpi.com/2076-2615/11/8/2214>>
- Catàleg d'artesans i artistes de l'Associació de Creadors de la Garrotxa-La Iera 2021/22*. Disponible a: <<https://laiera.cat/creadores-de-la-iera>>
- FRIGOLA, Joan; CASTANYER, Pere i TREMOLEDA, Joaquim,
La vil·la romana de Can Ring o dels Pompeu Saturiò (Besalú). Les dades anteriors a l'excavació programada, Girona: Documenta Universitaria, 2021, 182 p. (Estudis Arqueològics; 14). Disponible a: <www.documentauniversitaria.com>
- GUTIÉRREZ, Jesús i BROSÀ, Arnau,
"La cultura de l'aigua a la Vall d'en Bas", dins *Frontissa. Publicació digital de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana*, 5 juliol 2021. Disponible a: <<https://www.frontissa.cat/noticia/66516/>>

BREVIARI

Recentment, el repositori cooperatiu Regira, que des de 1990 ofereix en accés obert les col·leccions digitalitzades de biblioteques, entitats, institucions i empreses de les comarques gironines que s'hi adhereixen, ha incorporat una secció per acollir l'**hemeroteca de Sant Joan les Fonts**. De moment s'han incorporat en aquest espai els 70 primers números d'*El Soroll de les Fonts*, la revista municipal d'actualitat de Begudà, la Canya i Sant Joan les Fonts, de periodicitat inicialment trimestral i ara semestral. La secció s'afegeix a les hemeroteques dels municipis de Besalú i Olot; els dietaris de la Biblioteca Marià Vayreda i la col·lecció de romanços de l'Arxiu Casulà, d'Olot, presents al repositori de fa temps.

•••

Ja es poden consultar a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa els **protocols notarials de l'any 1921** del districte d'Olot. Concretament, el passat dia 13 de gener van ingressar a l'Arxiu quatre volums que contenen les escriptures protocol·litzades pel notari Vicenç Capdevila Boloix, i un volum del notari Hermenegild Danés Coldecarrera. Enguany no ha ingressat cap volum de la notaria de Besalú, la plaça de la qual va quedar vacant des de març de 1920 fins a octubre de 1925. Com se sap, els protocols notarials són de lliure accés per als investigadors a partir de cent anys d'antiguitat.

•••

L'Arxiu Comarcal de la Garrotxa ha col·laborat amb la Unió Esportiva Olot en l'edició de la col·lecció de **cromos de la Unió Esportiva Olot**, en el marc dels actes de commemoració del centenari de l'associació esportiva. L'àlbum, que repassa els antecedents i la trajectòria del club olotí fins a l'actualitat en 60 pàgines i 354 cromos, compta amb 108 imatges conservades en diversos fons i col·leccions de l'Arxiu Comarcal. Concretament, les col·leccions de fotografies que han proporcionat més unitats són les de Lluís Camps Francès i Josep M. Dou Camps.

DEL DINOU AL VINT-I-U / ENGUANY TOCA CONTRAREVOLUCIÓ

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

Contràriament a la percepció general, els processos evolutius no són mai progressius; avancen o retrocedeixen a batzegades. Avui fan quatre passes endavant, mentre que demà passat en retrocedeixen tres o cinc. Deu ser per això que soc moderadament optimista amb el canvi climàtic antropomòrfic i molt pessimista respecte al futur del nostre poble i la nostra llengua.

Revisant el *commemoròmetre* anual, no es pot ser optimista. Enguany farà dos-cents anys de la revolta realista que va acabar amb el primer intent de democratitzar i humanitzar la monarquia borbònica. A la Garrotxa, Tomàs Costa i Corominas, en Misses, va armar un exèrcit per defensar “la Religión y el Rey” i, per tant, per oposar-se a la Constitució que reconeixia drets de ciutadania als homes que eren cap de família. No estava sol. Comptava amb el suport de gran part de les classes benestants nostrades. Només cal recordar que el comandant militar de la província va imposar una multa estratosfèrica, de 100 lliures catalanes, als regidors de l’Ajuntament d’Olot per no haver mogut un dit per evitar que els revoltats ocupessin la ciutat, proclamessin Ferran VII com a rei absolutista, saquegessin la botiga i el domicili del capità de la milícia nacional Gaspar Pinadella i la casa del jutge Antoni Galadies. Formalment, la revolta va fracassar, però, un any després, la Santa Aliança europea va enderrocar el sistema constitucional, tal com volien els revoltats.

Aquest 2022 també fa 150 anys de la revolta dels car-

lins contra l’incipient sistema democràtic. A la Garrotxa, el cabdill dels revoltats era Josep Estartús i Aiguavella, de Sant Privat d’en Bas, tot i que qui manava de veritat era el militar Francesc Savalls, tristament famós per haver cremat el poble de Tortellà i haver afusellat a Llaés els soldats que defensaven el pont de Santa Magdalena, a la vila d’Olot. La revolta carlina va tornar a fracassar, però un parell d’anys després el general Pavía va donar un cop d’estat i va abolir les millores democràtiques que havien permès que tots els homes poguessin votar, que obrers sense patrimoni, com Salvador Casals, fossin regidors de l’Ajuntament o que un republicà, Joan Deu, en fos alcalde. També va derogar els convenis col·lectius de les fàbriques i va acabar amb la llibertat de premsa, reunió i culte. Tal com volien els revoltats.

L’any del centenari no és pas més falaguer per al comú dels ciutadans. El 1922, després d’anys d’acords laborals i de millores en les condicions de vida dels obrers, la patronal olotina va fer mans i mànigues per revertir la jornada laboral de les vuit hores, la prohibició del treball de menors d’edat i la representació sindical dels treballadors. El responsable comarcal del Sindicat Únic, Vicenç Villanueva, es va preguntar a través de la premsa: “¿Donde queda el derecho de asociación?” quan “legionarios de la patronal, van de fábrica en fábrica amedrentando pistola en mano y matando al que no se somete a los dictados de quien los manda.” Un any després, la dictadura.

UN TOC AMB EL PEHOC / ANY NOU, V/BELLS HORIZONS

Durant la primavera del 2019, quan es produí l’última renovació de la Junta del Patronat d’Estudis Històrics d’Olot i Comarca (PEHOC), vam apuntar lleugerament algunes de les línies mestres que l’entitat hauria de seguir en els anys subsegüents. Un dels eixos de treball assenyalats era la conversió gradual del PEHOC en una entitat amb més presència institucional, i la voluntat d’elevant-se a les categories màximes de l’associacionisme cultural. Ara bé, aquella primavera ningú albirava que, mesos després, la pandèmia de coronavirus irrompia en les vides de tothom i, evidentment també, en el desenvolupament cultural de la nostra societat. Ara, passats més de dos anys des del canvi de Junta, i a punt de ser a prop de dos anys també de l’inici de la pandèmia, podem començar a reflexionar des d’una certa perspectiva.

Com qualsevol altra entitat, el PEHOC s’ha hagut d’adaptar a les circumstàncies. S’han cancel·lat algunes activitats, però d’altres s’han pogut seguir fent, gràcies a la prevenció, la informació i la tecnologia. Per aquesta part, estem particularment orgullosos d’haver pogut continuar amb l’edició dels *Annals*, els premis de recerca de batxillerat i cicles Salvador Reixach i Jordi Pujiula, els cicles de conferències Reptes del Segle XXI, Grans Interrogants de la Ciència i Vall d’en Bas, i créixer en nombre d’associats, a més de sumar-nos a altres entitats i institucions, com Òmnium Cultural, Amical d’Antics Guerrillers, Ajuntament de San-

ta Pau, Memorial Democràtic, Institut Ramon Muntaner, etc., en la concreció de molts projectes. Ben aviat, també podrem reiniciar algunes de les activitats que la pandèmia ha estroncat.

Precisament, fins ara les circumstàncies adverses, alienes a l’entitat, ens han impedit impulsar l’eix ascensional cap a les màximes categories del món cultural. En aquest sentit, en la darrera assemblea general (desembre 2021), vam apuntar aquesta qüestió, amb el rumb fixat vers la transformació del PEHOC en quelcom més que una simple associació, en termes jurídics. Quan l’any 1933, moment de la nostra fundació, es va optar per escollir el nom *patronat*, el mot no anava associat a la necessitat de crear una fundació regida per patrons. Però la legislació actual així ho exigeix, tot i que no

obliga les associacions creades amb anterioritat a la promulgació de la llei. No obstant, i per assolir més presència social i institucional, la possibilitat d’establir aliances importants amb els sectors públics i privats, i la concreció i l’execució de projectes de més envergadura cultural (tant en l’àmbit de les humanitats com de les ciències naturals), iniciem l’any 2022 obrint un període d’informació i consultes amb els nostres socis/sòcies i patrons actuals, per transformar i enfortir el Patronat... i fer-lo digne del seu nom.

LA JUNTA DEL PEHOC

(EN)RAONEM? / MAMA, VULL SER YOUTUBER

SERVEI DE CATALÀ D'OLLOT-LA GARROTXA (olot-garrotxa@cpln.cat)

Pol Gise, Miquel Montoro, Miss Tagless o Juliana Canet són dels pocs joves que es defineixen ells mateixos com a “youtubers catalans”, perquè creen continguts a la xarxa sobretot en aquesta llengua. Ara com ara, la presència del català a Instagram és força més remarcable que no pas a YouTube, per exemple.

Les xarxes es mouen per unes dinàmiques globals i, com més gros és el mercat, més opcions hi ha que aquesta feina sigui rendible. S'entén, per tant, que es busquin mercats amb una demografia que garanteixi una gran audiència. De fet, molts expliquen que, si tinguessin un mateix domini de l'anglès que del castellà, passarien a fer continguts en anglès directament, perquè l'objectiu, com el de qualsevol altre negoci, és fer diners (o almenys poder viure d'aquesta feina).

De totes maneres, hi ha altres factors que frenen els joves a ser youtubers o instagramers amb continguts en català, com ara que han d'estar contínuament justificant la seva tria lingüística. Molts seguidors els demanen sovint per què han optat per aquesta llengua, pregunta que no es fa mai als qui creen continguts en castellà o anglès. És a dir, el català necessita una contínua legitimació cultural i social, i els prejudicis són constants.

L'informe “Català, youtubers i instagramers: un punt de partida per promoure l'ús de la llengua”, elaborat pel Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona, amb el suport de Política Lingüística, analitza la presència del català a les plataformes digitals YouTube i Instagram (es pot consultar al web *llengua.gencat.cat*) amb l'objectiu de donar una visió àmplia sobre aquest tema. Hi podem llegir que són els mateixos joves els qui conclouen que l'oferta de català a les xarxes és massa limitada, poc diversificada i, per rematar-ho, políticament connotada, és a dir, que per fer continguts en català se'ls relaciona amb una determinada ideologia política, cosa que no passa si els fan en castellà, atès que aquesta llengua es percep més neutra i menys polititzada. És el que s'anomena *nacionalisme banal* dels estats, és a dir, aquell que està tan interioritzat pels ciutadans que ni es veu, per molt que sigui

omnipresent, i alimenta la idea que els nacionalismes consolidats són “normals”, però els de les minories nacionals són estranys i perillosos. Que un americà tingui una bandera al jardí és quelcom natural i tan habitual que ja passa desapercebut; a Catalunya, una bandera sempre dona peu a múltiples interpretacions.

Tornant a les xarxes, doncs, hi ha una manca d'hàbits de consum de continguts en català, però, alhora, també hi ha una manca d'oferta d'aquests continguts: un peix que es mossega la cua i que crea un cercle que s'ha de trencar si es vol revertir la situació. Tal com comenta Marina Masseguer, coautora de l'esmentat informe, calen solucions immediates, però no són responsabilitat exclusiva de l'Administració: si es creen bombolles d'ús de les xarxes relacionades només amb les institucions governamentals, aquestes etiquetes de “cultura subvencionada”, “llengua del govern”, etc. continuaran pesant massa per als joves.

És evident que cal el suport institucional, però ha de ser un moviment que vagi de baix cap a dalt. Perquè el mercat català creixi progressivament, les iniciatives han de ser variades; cal trobar maneres perquè des del sector públicoprivat es remunerin les visites a YouTube, per exemple, o que les marques catalanes apostin pels joves i construïxin circuits comercials en què ells siguin microinfluenciadors (amb publicitat, fent campanyes sobre temes socials...). És a dir: s'han de crear les condicions per tal que els mateixos joves s'animin a canviar les coses.

Hi ha brins d'esperança, encara que siguin petits. Primer, el fet que alguns joves ja comencen a brandar l'argument de l'*autenticitat*, és a dir, s'adonen que parlant en català a les xarxes són més naturals, més espontanis, i això els fa més fàcil de connectar amb la gent. Segon, el mercat castellà està saturat i té molta més competència: alguns joves veuen que fer continguts en català és un nínxol de mercat que encara no s'ha explotat.

El món va de pressa, i les xarxes, encara més. És urgent començar a construir tota aquesta estructura com més aviat millor. Enraonem-ho.

ELS NOMS DE LA TERRA / CA N'ELIES SUPLANTAT

XAVIER PUIGVERT I GURT

És una mica trist constatar que el fet anecdòtic sol aparcar del tauler de joc toponímic, sense contemplacions, la dada rellevant. La dansa dels daus dins del gobelet només es regeix per l'atzar i reparteix la sort a cada nom de la terra sense miraments. I és amb aquesta tristor que acostumo a travessar *el barri de Pequín* i *el passatge de Ca n'Elies*, al sector meridional d'Olot, camí de casa. La raó és que no puc evitar de pensar en el repartiment desigual de quotes de glòria i d'engrunes que han rebut les dues denominacions.

El nom oriental d'aquesta zona va ser creat del no-res i popularitzat ben entrada la dècada de 1940. En certa manera, es va oficialitzar quan es va inscriure en el programa de la festa del barri, el 1949. Les queixes pel nom aparegudes quasi immediatament a la premsa local –“ejemplo de denominación discordante”, deien– no van servir de res. I és que ningú no sabia (ni ha sabut mai) explicar el perquè del sinotopònim per a aquell barri en formació. Com que no hi residia cap xinès, alguns ho atribuïen a la llunyania respecte del nucli urbà; d'altres, a l'ocurrència d'un graciós. Malgrat tot, *Pequín* ha acabat acceptat pels veïns com a senyera, sense reticències. Acatem-ho, però lamentem a la

vegada que la fortuna de la proposta va suposar l'infortuni immediat del nom que abans de la Guerra Civil espanyola ja s'aplicava a l'indret. Entre els anys 1927 i 1936 es van construir una desena de cases particulars entre la carretera de Santa Coloma de Farners i la finca de la Torre Castanys. Aquell grup de cases baixes unifamiliars va prendre el nom, per pura lògica, de *Ca n'Elies*, una masia que s'hi aixecava de feia un parell de segles. La casa duia el nom de qui havia treballat de valent per fer conreable aquella raconada de terra volcànica: Elies Begudà, nascut l'any 1656 al mas la Vila, de Sant Cristòfor les Fonts, i mort a la nova casa el 1728. L'esforçat artigador va llegar el seu nom de profeta a la construcció, a una font i a les primeres cases urbanes. Ara l'edifici és a terra, la font ha estat substituïda per una benzinera i el passatge que el recorda, des de 1965, és un de tants... del districte de Pequín. Com a premi menor, des de 2011 una petita plaça enjardinada també hi manté el record del mas.

Els daus tirats no van afavorir el nostre Elies quan la partida era viva i ara ja és massa tard perquè se li restitueixi l'espai propi. La mala ventura ja és per sempre.

EMILI BASSOLS I ISAMAT

El 7 de gener passat, els serveis veterinaris oficials italians van confirmar, mitjançant una prova PCR, la presència del virus de la pesta porcina africana (PPA) en un porc senglar (*Sus scrofa*) trobat mort a la regió del Piemont, al nord-oest del país. La PPA és una malaltia altament contagiosa que afecta els porcs senglars (*Sus scrofa*) i els porcs domèstics. Té una alta resistència ambiental, es pot transmetre tant per via directa com per mitjà d'aliments contaminats o objectes com roba, ganivets, etc. Per això, quan apareix un brot, és realment difícil d'aturar. Pel que fa a Europa, la PPA hi va entrar, a finals del 2014, pel seu extrem oriental, i aviat es va estendre pels països d'aquella zona. L'any 2018, la malaltia va fer un salt important i va arribar a Bèlgica, en una zona fronterera amb França i Luxemburg, i un parell d'anys més tard, la malaltia fou detectada a Grècia. Alemanya va ser el darrer país afectat per la PPA, abans de l'actual brot a Itàlia. Com es pot veure, la capacitat del virus per fer "saltos" a llarga distància és molt evident. De moment, a Catalunya no s'ha detectat mai, ni en animals salvatges, ni en porcs de granja. A Itàlia, a més d'aplicar les mesures de control previstes en els reglaments europeus, s'ha activat un centre nacional i local de crisi, i s'ha convocat un grup d'experts

per aplicar les mesures de bioseguretat adequades dins de la zona d'infecció. Algunes d'aquestes mesures són la recerca activa de senglars morts, el control de la caça, la inspecció a les explotacions porcines i la comunicació del risc a tots els sectors implicats, inclosa la població en general. Tots els empresaris de la potent indústria del porc dels països veïns, també els catalans, estan preocupats davant la possibilitat que el brot italià, el més proper que hem tingut fins ara, es pugui descontrolar. I això és ben possible que passi si les mesures de les autoritats italianes no són suficientment estrictes, o si aquelles persones que les han d'assumir no són prou responsables.

En tot cas, la penetració de la PPA posa en evidència, una vegada més, els desequilibris del sistema. Per un costat, en el medi natural tenim una elevada població de senglar, difícil de reduir, que ha arribat a densitats desorbitades i, per l'altre, tenim un alt nombre de granges de porcs, disseminades per tot el territori, que sustenten un model industrial tan productiu, des del punt de vista econòmic, com insostenible, des del punt de vista ambiental. Perquè, de fet, tal com està plantejat ara, qui té una explotació de porcs ha deixat de ser ramader per convertir-se en industrial. En els últims anys, el sector porcí ha experimentat un creixement exponencial que s'ha basat en l'accés al mercat exterior. Això comporta un flux comercial intens i un trànsit de bestiar i de carn, amunt i avall, difícil de controlar. Amb els anys, la bombolla del sector porcí s'ha anat fent gran. Cal seguir l'evolució del brot de PPA d'Itàlia, però, si finalment el virus de la PPA esquiva les mesures de bioseguretat italianes i acaba arribant a Catalunya (esperem que no), pot esdevenir l'agulla que faci explotar la bombolla del sector porcí.

Per trobar una part positiva a tot plegat, aquesta delicada situació hauria de fer reflexionar a més d'un, especialment els responsables polítics amb capacitat de decisió, sobre l'extrema fragilitat i la manifesta insostenibilitat de l'actual sistema productiu intensiu de porcs implantat a Catalunya.

DIBUIXOS AMB EL COMPONEDOR / DOCTOR JOAQUIM MARTÍNEZ I PUIG

DOMÈNEC MOLI

Quan un amic se'n va, es produeix un esclafit de silenci que eixorda el cor i encongeix l'esperit (aquest ésser misteriós que habita dins de cadascun de nosaltres). S'obre un espai buit impossible d'omplir mai més. Sobretot, si es té aquesta edat en què tot és passat. L'edat inconfessable del faulista. Escandalosa, com diria en Pla. Quan un amic se'n va es clou un llibre, se solidifica una història, es fa un pas més camí del desert. Queda el record de les paraules i els moments compartits. Sonen campanes que criden a pensar i a no oblidar. El silenci com a principi i fi de tot. La vida és soroll i fressa. Compartir. Caminar. Buscar el mar. Pujar a una muntanya. De la Garrotxa a l'Empordà. I tornar. Asseure's entorn d'una taula i demanar un cafè. Pujar sobre quatre rodes per anar enlloc. I quedar-s'hi. Buscar una botiga que un dia vàrem veure.

En Quim va arribar a Olot per estrenar el quiròfan que les monges instal·laren a l'actual geriàtric de Santa Maria del Tura, l'any en el que la Garrotxa perdia el tren petit. Just llavors, amb ell va començar el relleu d'un ecosistema en mans d'uns metges de medicina general –que tant curaven una tisi com un ull de poll–, als quals estàvem aconduïts, per especialistes en les diferents branques de la medicina que ens portarien de l'ambulatori a l'hospital vell, i d'allà fins al que

ara mateix és l'orgull de tots. Metge de vocació, va lluitar contra totes les mancances per aconseguir assolir la carrera. Va ser considerat un dels cirurgians més brillants de la seva generació. No ho va tenir fàcil. No era un estudiant privilegiat econòmicament, de mitjans il·limitats. Al contrari. Es va buscar la vida esgarrapant trossos de coneixement barrejats amb porcions de treball. El faulista, que escolta moltes històries inèdites i inaudites, no ha sentit mai un retret negatiu o una desqualificació al voltant de les seves intervencions. El seu bisturí ha obert finestres en la pell de molts olotins i no ha deixat queixes. Quasi ni rastres. Es va integrar en el particular tarannà de la societat olotina com pocs nouvinguts de la capital ho han fet. Va fer molts amics, pacients, coneguts i salutats. Es va guanyar la consideració del personal del dispensari i del vell hospital, i se'l recorda en el nou. El faulista pensa que molts l'estimàvem. Tots el recordem.

En Quim s'ha rendit davant allò contra el que tots un dia o altre ens haurem de barallar. El faulista es queda amb el record entranyable d'una persona que no va deixar mai sols ni a ell ni a la seva família, ni a cap malalt, en els moments en què se'l va necessitar. Quan un amic se'n va en un viatge sense retorn ni retrobada possibles, quelcom es trenca per sempre.

JOSEP M. MUÑOZ

A finals del segle XVIII, l'alt funcionari castellà Francisco de Zamora se sorprendria –en una citació que els lectors d'*El Cartipàs* coneixen prou bé–, del creixement urbanístic de la vila d'Olot: “Parece increíble que crezca, ni aún se mantenga, un pueblo tan numeroso, cerrado entre montañas, sin caminos y en una tierra que no da los primeros frutos necesarios para la vida.” Aleshores, el 1787, Olot comptava, segons el mateix Zamora, amb més d'11.000 habitants. Un segle més tard, l'any 1892, el propietari rural i escriptor Carles Bosch de la Trinxeria sostenia que “Olot conserva encara la fesomia de nostres viles muntanyeses de quan se trobaven aïslades del món civilitzat, com Camprodon, Ripoll, Banyoles, Besalú, etc. Llurs vies de comunicació eren de ferradura, recorregudes per corrues de matxos; los carros hi eren desconeguts.” Això semblava permetre la persistència a Olot dels costums patriarcal i de la fe religiosa. En canvi, en una constatació darrere la qual s'endevina un lament, “ara la civilització i lo progrés han entrat dins la vila muntanyesa per la nova carretera”, de manera que “ja desprecia ses velles costums”, i “sos braços s'estenen vers la llum, lo progrés, la civilització”. Així, “la vila moderna s'estén vers la planura del Fluvià, amb ses fàbriques, chalets, hortes, jardins”, just cap al lloc on “pressent l'arribada del ferrocarril”.

En efecte, tot just llavors The Olot and Gerona Railways Co. Ltd. havia iniciat les obres de la línia del ferrocarril, que tanmateix no arribarà a Olot fins al 1911 (un retard que anticipa la dita “el tren d'Olot surt quan vol i arriba quan pot”). La inauguració de la línia ferroviària Girona Olot va ser saludada amb entusiasme –des d'una òptica, doncs, oposada a la de Bosch de la Trinxeria– pel diari catalanista i republicà *El Poble Català*, llavors dirigit per don Pere Coromines, que considerava que el ferrocarril era més que un tren: “Per tots els llocs històrics de la carlinada, la màquina condueix quelcom més que passatgers i mercaderies. Si cada escola que s'obre és una presó que es tanca, cada ferrocarril que s'inaugura és un tros d'ànima vendeana [és a dir, contrarevolucionària], de terra estàtica, supersticiosa i feudal que es mor”. I afegia que “per això els capellans d'aquelles encontrades han declarat la guerra al ferrocarril”, atès que “arribaran ara tan aviat els periòdics, serà tan fàcil el baixar a Barcelona i el

pujar de Barcelona els peregrins d'heretgies”. Al respecte, addueix l'exemple del poble d'Amer, fins aleshores “completament carlí”, i on des que hi va arribar el ferrocarril i, amb ell, “les subscripcions dels diaris, les conferències, la comunicació permanent, hora tres hora, amb el món”, resulta que els republicans ara hi guanyaven les eleccions. (Deixo per a una altra ocasió el comentari sobre la cànvida creença en el poder dels diaris i, en general, de la paraula oral i escrita per transformar la societat i canviar el món).

A Olot no tot devia anar tan de pressa com sembla que va anar a Amer: el 1922, el crític d'art Rafael Benet, en un text sobre el pintor Joaquim Vayreda, explica la seva arribada a Olot, de nit, amb el “trenet de joquina” procedent de Girona, enmig d'un paisatge i d'una llum que es van tancant i enfosquant sobre el comboi. Benet ha viatjat en el mateix compartiment que una animada colla de joves olotins que retornen a casa, i s'admira de la seva alegria (tot i que quan li comenta a un amic que “els olotins tenen encara un bon gra d'empordanès”, l'amic li respon que “els empordanesos els troben tristos”). Una alegria, una joia, que “deu ser un antídoto a la solitud, a l'apartament del món, tancats en aquella vall tan fina, amb comunicacions rudimentàries” –les quals, això sí, “ho eren més encara abans de l'existència del petit ferrocarril”. En tot cas, arribar-hi ja no era tan “complicat” com, en el record del pintor Enric Galwey, ho era l'any 1885, quan “haviem de sortir de Barcelona a les cinc de la matinada per arribar-hi a les set de la tarda; unes quinze hores que ara [1934] són quatre o cinc”. De manera que, entre el ferrocarril i la força de la paraula, Olot va canviar. Ho constatava Josep M. Espinàs, en un text de 1950: en oposició a la fama de “tradicional i morigerada” que té Olot, “aquesta ciutat no és tan senzilla com sembla, i cal que no us deixeu influir per la ingenuïtat del paisatge, que aquest sí que es pot etiquetar més fàcilment”.

Trec totes aquestes citacions del llibre que van fer, amb la meva implicació, Margarida Casacuberta i Isabel Banal, *El paisatge d'Olot. La construcció literària de la Garrotxa*, i que vam publicar a L'Avenç en ocasió de l'obertura del Túnel de Bracons, l'abril de 2009. A partir d'aquell moment, arribar a Olot deixava definitivament de ser “complicat”.

BREVIARI

El repositori TdxCat, que acull la majoria de tesis doctorals de les universitats catalanes, permet l'accés lliure al treball de recerca de **Maria Planellas Saumell** (els Hostalets d'en Bas, la Vall d'en Bas, 1991), *Entre el cinisme i la ironia. Apeles Mestres: una poètica contra la modernitat*, defensat el desembre de 2019 a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona. L'estudi reivindica l'obra poètica d'Apeles –la grafia que ell sempre va reclamar per al seu nom–, un dels autors més prolífics i representatius del tombant de segle XIX i primeres dècades del XX, com a alternativa al jocfloralisme imperant a la Catalunya de l'època.

•••

L'Arxiu Comarcal de la Garrotxa ha ingressat recentment els 35 treballs de recerca d'alumnes de batxillerat que han concorregut a l'edició d'enguany dels Premis Salvador Reixach, i els 32 treballs que s'han presentat als Premis Jordi Pujiula aquest mateix any. Com se sap, aquest conjunt de treballs, de consulta pública, es conserva a l'Arxiu gràcies als acords signats l'any 2012 amb els promotors de les dues convocatòries, l'Ajuntament de Santa Pau i el Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, respectivament. Amb aquesta nova aportació, el nombre de **treballs de recerca de batxillerat** a disposició dels usuaris dels Premis Salvador Reixach, instituïts l'any 2001, és de 456, i el dels Premis Jordi Pujiula, creat el 2012, és de 218.

•••

El passat 18 de desembre, va morir **Rosa M. Montañá Gratacós** (Olot, 1941–Sant Feliu de Pallerols, 2021). Escriptora des dels 15 anys, va publicar un bon nombre de narracions curtes en castellà al setmanari catòlic *Misión*, d'Olot, entre 1959 i 1968, sempre amb el pseudònim Pluma Blanca. A partir de 1971, va col·laborar al setmanari *La Garrotxa*. La seva dedicació a la literatura li havia valgut ser escollida guanyadora de la segona edició del Concurso Literario Misión (1961) i el premi de prosa poètica als Juegos Florales del Ampurdán (1964).

JOAN TRESSERRAS

Avui em plau d'explicar-vos un moment màgic, i defineixo com a moment màgic aquell punt en el qual unes circumstàncies desfavorables o de signe negatiu canvien a l'instant, per un esdeveniment aliè o fortuït, a circumstàncies favorables i de signe positiu. Era l'any 1956 i presidia el Club Natació Olot en Pep Manel·la, entusiasta practicant de la gimnàstica esportiva que en la seva joventut fou un èmul dels homes mosca, una modalitat que consistia a enfil·lar-se per les façanes. Eren els inicis del CNO i aquest club havia acceptat l'oferiment de constituir la secció esportiva de la Societat Indústria i Comerç, una entitat recreativa de forta implantació social en aquella època que acabava d'inaugurar l'edifici de nova planta al carrer de Francesc Serra i Ginesta, en l'última planta del qual s'havia projectat un magnífic gimnàs. En aquell temps jo estudiava a Barcelona i per mitjà d'un amic comú, estudiant d'enginyeria, vaig contactar amb Lluís Abaurrea, un seu company de curs que formava part de l'equip nacional de gimnàstica esportiva. D'aquest contacte va sorgir la primera exhibició d'aquesta modalitat a Olot, feta al nou gimnàs, amb tant d'èxit, que es pensà de fer-ne una segona amb la participació de Joaquim Blume.

Però aconseguir que vingués en Blume ja eren figures d'un altre paner. Es tractava d'una figura a nivell europeu, per no dir mundial, i era un personatge *mimat* per la premsa i l'esport espanyol, entre altres raons perquè no n'hi havia cap més. N'és la prova que encara avui dia a Barcelona i a Madrid hi ha residències esportives d'alt rendiment que porten el seu nom. En Blume, fill de pare alemany, professor de gimnàstica, i de mare catalana, havia heretat un fort caràcter germànic i, en el tracte personal, anava de figura. El primer contacte per convidar-lo a venir a Olot fou decebedor. Em trobava al mig de dues parts no oposades, però sí molt distants. D'un costat, en Blume, acostumat a un nivell

alt (diètes, obsequis, hostalats, aparells homologats); de l'altre, la junta de la Indústria, que ho condicionava tot a la mínima despesa i a un pressupost tancat. Amb estira-i-arronses, i gràcies a la bona voluntat esportiva, malgrat les distàncies s'arribà a un acord. La demostració gimnàstica seria un dissabte a la nit, a la plaça de Braus.

El dia convingut es recollí l'expedició de quinze persones a l'Estació del Nord, en direcció a Ripoll, a la plaça de Catalunya de Barcelona. Era un dia plujós, que no pronosticava bons auguris, i a Ripoll els xàfecs ho confirmaren. A l'andana de l'estació ens esperava Jaume Peracaula, tesorero de la Indústria i eficient col·laborador, amb una Teisa exclusiva. Les ensopides corbes de la carretera de Vallfogona, al mig de la boira i la pluja, accentuaren la incomoditat i l'excessiva durada del viatge. La cara dels expedicionaris ho expressava tot menys alegria, i la pitjor, la d'en Blume, mentre em preguntava: "Però, on m'has portat?". A Olot plovia a bots i barrals, i corrent sota la pluja, anàrem

cap a la Indústria, on era prevista la recepció. I aleshores succeí el moment màgic, que he definit al principi d'aquesta vivència. El nostre president, en Pep Manel·la, neguitós pel compromís del moment, amb un gran ram de flors a la mà que el superava, ensopegà amb els graons de l'escala i va sortir volant i en Blume, en una demostració dels seus reflexos, va arregar al vol el president i el ram. I allò que podia haver acabat en tragèdia acabà amb una abraçada entre un rialler Blume i el nostre emocionat president. Fou una escena tragicòmica, pròpia del cine mut, però que tingué la virtut de transformar una situació negativa en una de positiva.

L'exhibició, amb el permís del temps, fou ajornada al diumenge al matí i fou molt complaent. I és que, després d'aquell moment màgic, tot anà sobre rodes i en Blume demostrà una bonhomia i un saber fer que deixà un bon record a tots els qui el coneguèrem.

ME'N RECORDO / 71

Recordo el Firalet quan era el Firalet i també recordo el Casal Marià quan era el Casal Marià. Recordo jugar a pilota sobre el Firalet quan era de terra: estava aixecat en relació amb el carrer i els bancs de pedra eren les porteries. Recordo la mercromina i els amics. Recordo can Rodes, on vaig néixer, i un piset d'una família andalusa on hi havia una *tele* en blanc i negre i al vespre hi havia dibuixos animats amb entrada gratuïta per als amics. Recordo, també, l'eixida de casa meva, on el meu pare criava conills, que era la seva tercera feina. Recordo molts conills, segur que era el lloc del món on hi havia més conills per metre quadrat. Recordo que a la nostra cuina sempre hi havia un conill penjat cap per avall i escorxat, a punt per vendre. Recordo el soroll de la màquina de cosir de la meva mare, Maria la brodadora, una artista que tothom va reconèixer anys més tard. Recordo que tota la meva roba interi-

or i els mocadors portaven les meves inicials gravades, i quan anava a dormir el plec del llençol em rebia amb un "bona nit". Recordo la filatura de Can Joanetes en funcionament i, després, tancada i convertida en un lloc de misteris, encanteris i reptes entre amics. Recordo una cabanya (feta per nosaltres amb els amics) i un misteriós pou en un petit descampat on ara hi ha la rampa que connecta amb els jutjats. Recordo el monument a la Sardana... el primer rocòdrom d'Olot. Recordo els escoltes que tenien la seu al Casal Marià i els seus jocs genials, nous, com *el joc dels escuts*. Recordo el camp petit de futbol que hi havia al terreny del Casal Marià. Recordo que fins hi tot hi havia porteries, més mercromina i una font que donava al carrer de Sant Pere Màrtir. Recordo el primer cotxe de la família, un 850 D Especial, 4 portes, color canari, i que va estar dues setmanes exposat al Garatge Alfonso. Recor-

do que amb la família fèiem cada dia una processó, inclosa la iaia, per anar a contemplar-lo. Recordo el ciclista Bassols, allà on els reis varen comprar la meva primera bici de corredor, que també era groga com el cotxe. Recordo més comerços i més negocis: ca la Nita cotillaire, ca l'Ernest, també una fusteria el nom de la qual no recordo, uns queviures petits que es varen reconvertir en un taller d'electrodomèstics, nom que tampoc no recordo... Recordo, ja de més grandet, que casa meva era el centre logístic on els dissabtes al vespre els meus amics i jo menjàvem abans de sortir de marxa. Recordo patates rosses, truita a la francesa i pa amb tomata... Recordo que el meu pare estava sempre molt content que hi anéssim i de cuinar per a tots. Recordo encara –la memòria comença a fallar i a barrejar coses– els amics, no tots, i que el Firalet era nostre.

QUEL ROCA